

у тому числі соціальної та культурної, а спільнота, до якої він належить, у вирішальній мірі визначає змістовний бік активності її індивідів [6, с. 447].

Таким чином, актуалізується поведінковий (біхевіористський) підхід, який акцентує увагу на інтерпретації соціальних та економічних явищ, що відбуваються у територіальній громаді, з позицій домінуючого значення їх поведінкових характеристик і детермінант, тобто процесів взаємодії на відповідній території та взаємодії громади з навколишнім середовищем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михненко А. М. Сучасні інноваційні підходи до управління суспільним розвитком / А. М. Михненко, В. Д. Бакуменко, С. О. Борисевич. *Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні*: матеріали наук.-практ. конф. За заг. ред. О. Ю. Оболенського, В. М. Князева. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. Т. 1. С. 342–344.

2. Бакуменко В. Аналіз проблемного поля державного управління / В. Бакуменко, С. Кравченко. *Проблеми й тенденції розвитку галузі науки «Державне управління» в Україні: від теорії до практики* : зб. матеріалів симп. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна, С. В. Загороднюка. К.: Вид-во НАДУ, 2007. С.46–49.

3. Лисенко Л. В. Партнерська модель управління соціально-економічним розвитком сільських територій: сутність і умови формування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*: електрон. наук. фах. вид. 2010. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=166> (Дата звернення: 20.05.2020 р.)

4. Гальчинська О. А. Мобілізація громади на підтримку дітей та сімей. Тренінговий модуль з підготовки тренерів / О. А. Гальчинська, О. Ю. Герасимова, Т. Клаф, Н. М. Комарова. К. : Фенікс, 2010. 80 с.

5. Лапин Н. И. Социокультурный подход и социетально-функциональные структуры. *Социс*. 2000. № 7. С. 7–12.

6. Касперович А. Ю. Перспективы использования социокультурного подхода в исследовании социального взаимодействия в местных сообществах. *Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*: зб. наук. пр. 2008. Вип. 14. С.446–452.

О. Л. Чорнобай

к.ю.н., доцент, доцент кафедри ТІФП,
ШПО, НУ «Львівська політехніка»

ІРРАЦІОНАЛІЗМ В ЮРИДИЧНІЙ АРГУМЕНТАЦІЇ

Формальним виміром правових цінностей є правові норми. Норми природного права відображають природні (життєві) цінності людини як роду. Це, по-перше, норми, пов'язані з природними правами людини, вияв її цінностей (потреб) окремої. По-друге, до природного права належить також звичаєве право, норми якого є виявом цінностей громади як природного утворення, котре перебуває в певних природних умовах. У нормах позитивного права виражено цінності законодавця, що повинні слугувати засобом охорони правопорядку, прав і свобод людини та громадянина [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 49].

Отже, з огляду на те, що суб'єктивізм виходить із концепції природних прав людини можемо констатувати наступне. Для практики юридичної аргументації тут ключове значення має принцип верховенства права у його інтерпретації як «верховенства права над законом». Відправною точкою є первинність природних прав людини, а закон є лише формалізованим вираженням цих прав, або нормативною моделлю поведінки. Якщо закон обмежує реалізацію права – він таким, що порушує рівність, а відтак є таким, що суперечить Конституції.

Виходячи із сутності суб'єктивізму як напрямку філософії права, ми вбачаємо такі аспекти застосування в юридичній аргументації: чинна норма обмежує право – відтак існує потреба у її

скасуванні або застосуванні позитивних дій для відновлення права; чинна норма порушує рівність можливостей реалізувати право – вона дискримінаційна.

Філософсько-правова теорія ірраціоналізму виникла в результаті заперечення раціоналізму – із констатацією того, що світ не є доступним розумному осягненню. Навпаки, хоча можливості розуму мають нездоланні кордони, за межами яких якраз і знаходиться те, що становить справжню першооснову світобудови, ця найглибша сутність світу принципово недоступна розумному осягненню [2, с. 89-90]. Відповідно до теорії раціоналізму, міркування мають відповідати таким ознакам: об'єктивність, науковість, несуперечливість, доведеність, обґрунтованість, виключення третього, можливість з'ясування та пояснення, доступність розумінню та обґрунтуванню та ін. На відміну від нього ірраціоналізм стверджує про суб'єктивність, відносність і умовність пізнання і нездатність розуму до відбиття у знанні об'єктивного світу, адже світ не досягається (не до кінця досягається) логічно розумом і мисленням [4, с. 28].

На думку С. С. Сливки, «течія ірраціоналізму була спрямована проти позитивізму і тим самим намагалась підтримувати вчення про природне право. Адже визнання позарозумової суті буття, позасвідомих шляхів його пізнання призводить до вищого сенсу нормативно-цілісної реальності. Згідно з цим природне право міститься у нескінченності та невичерпності природи, є комплексом метафізично облікованих норм і законів, на яких побудований світ» [5, с. 140].

Право багато в чому ґрунтується на ірраціональних засадах, навіть більше – визначається ним. Тому можна стверджувати, що ірраціональні виміри права набувають нових форм і здобувають нове дихання. Ірраціональність передусім лежить у площині масової свідомості, в особливостях світосприйняття й аксіологічному вимірі сьогодення [6, с. 35; 3, с. 85-102].

Таким чином, ірраціоналізм в аргументації виходить із того, що нормативна модель відносин може недостатньо враховувати ціннісні аспекти вибору суб'єктом права варіанту поведінки. Такі норми можуть обмежувати людину в її гідності. Ірраціоналізм може полягати в тому, що мотиви діяння (або утримання від діяння), яке зумовило правопорушення або виникнення спору, переслідували вищу мету в ієрархії об'єктивних або суб'єктивних цінностей. Відтак оцінка вини (умислу) залежить від того наскільки вільною був суб'єкт права у ситуації вибору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандура О.О. Аксіологія права як складова філософії права / О.О. Бандура // Філософські та методологічні проблеми права. 2015. №1-2. С. 45-56.
2. Горан В. П. Рационализм и иррационализм в истории западной философии: Онтологические и гносеологические основания. Вестник НГУ. Серия: Философия. 2007. Т. 5. Вып. 1. С. 89-98.
3. Музика М.П. Ірраціональність як напрям посткласичної філософії права: дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.12 / М.П. Музика. Хмельницький, 2018. 225 с.
4. Раздина Е. В. Иррационализм как философская основа социально-политического течения и альтернативных движений. Гуманітарний часопис: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. аерокосмічний ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіац. ін-т». Х., 2014. № 2. С. 25-34.
5. Сливка С. С. Природне та надприродне право: екстракційний і субстанційний аналіз: у 3 ч. К.: Атіка, 2005. Ч. 1: Філософські погляди на природне право. 236 с.
6. Шайгородський Ю. Ціннісний вимір сьогодення: ірраціональні складові. Соціальна психологія. К., 2013. № 55. С. 32-39.